

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки та педагогічної майстерності

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Соціально-педагогічна діяльність позашкільних
навчальних закладів»

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
зі спеціальності 8.01010601 Соціальна педагогіка

Виконала

студентка 61 групи
спеціальності
8.01010601 «Соціальна педагогіка»

Назарівська Віра Миколаївна

Науковий керівник

доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальної
педагогіки та педагогічної
майстерності

Сейко Наталя Андріївна

Житомир 2014

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичний аналіз соціально-педагогічної діяльності.	
1.1. Сутність соціально-педагогічної діяльності.....	6
1.2. Особливості соціально-педагогічної діяльності у ЗНЗ.....	19
Висновки до першого розділу.....	27
Розділ 2. Специфіка соціально-педагогічної діяльності в умовах позашкільного навчального закладу.	
2.1. Сутність та специфіка діяльності позашкільних навчальних закладів.....	29
2.2. Соціально-педагогічний зміст діяльності позашкільних навчальних закладів.....	40
Висновки до другого розділу.....	55
Розділ 3. Технологія соціально-педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах.	
3.1. Програма соціально-педагогічної діяльності позашкільних навчальних закладів.....	56
3.2. Аналіз результатів дослідження соціально-педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах.....	57
3.3. Програма (технологія) розвитку соціально-педагогічного змісту у діяльності позашкільних навчальних закладах.....	67
Висновки до третього розділу.....	78
Загальні висновки.....	80
Список використаної літератури.....	83
Додатки.....	91

Актуальність дослідження. Із розвитком соціально-педагогічної науки помітною є увага науковців і практиків до соціально-педагогічних функцій та можливостей навчальних закладів, зокрема позашкільних навчальних закладів.

Теоретико-методологічним основам позашкільної освіти присвячені праці таких науковців, як Г.П. Пустовіт ("Теорія пізнання як методологічна основа побудови змісту позашкільної освіти і виховання", "Позашкільні навчальні заклади – погляд у майбутнє"), О.В. Биковська ("Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні "), Л.М. Полякова ("Методологічні основи навчально-виховного процесу в позашкільному навчальному закладі"), практичний аспект досліджували О.В. Шамрай ("Допрофесійна підготовка старшокласників як складова позашкільної освіти"), Т.Й. Гусь, Т.В. Павлова-Сисюк ("Організація змістовного дозвілля у позашкільному закладі"), розвиток творчого потенціалу особистості – В.А. Левицька ("Творчий розвиток дітей у позашкільних художніх закладах освіти"), О.О. Белошицький ("Розвиток технічної творчості учнів у позашкільних закладах освіти України"), соціально-педагогічним основам у діяльності позашкільних навчальних закладів – О.П. Могилка, О.І. Рассказова ("Соціально-педагогічна діяльність у позашкільній сфері"), О.В. Литовченко ("Соціальне встановлення особистості: соціально-педагогічний потенціал позашкільних навчальних закладів"), Т. М. Крекотіна ("Роль позашкільної освіти у формуванні особистості школяра").

Указом Президента України 2013 рік проголошено Роком дитячої творчості з метою сприяння забезпеченню освітньо-культурних потреб дітей, створення умов для їх творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку, виявлення і підтримки талановитих та обдарованих дітей, організації змістовного дозвілля, вдосконалення виховної роботи та розбудови системи позашкільної освіти.

Об'єкт дослідження: позашкільні навчальні заклади як соціально-виховні установи.

Предмет дослідження: зміст і технологія соціально-педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах.

Мета дослідження: обґрунтувати специфіку діяльності, зміст і технологію соціально-педагогічної діяльності позашкільних навчальних закладів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз наукової літератури з питань діяльності позашкільних навчальних закладів.
2. Дослідити сутність соціально-педагогічної діяльності позашкільних навчальних закладів.
3. Провести емпіричне дослідження соціально-педагогічного впливу на учнів позашкільних навчальних закладів.
4. Розробити технологію соціально-педагогічної діяльності у позашкільних навчальних закладах.

Методи дослідження:

- теоретичні – аналіз наукової, науково-методичної літератури та нормативно-правової бази для визначення понять «соціально-педагогічна діяльність», «позашкільний навчальний заклад», «технологія соціально-педагогічної діяльності»; узагальнення висновків дослідження;
- емпіричні – опитування учнів позашкільних навчальних закладів та інтерв'ювання керівників гуртків для визначення соціально-педагогічного впливу позашкільних навчальних закладів на своїх учнів.

Практичне значення: полягає в розвитку соціально-педагогічного змісту у діяльності позашкільних навчальних закладах, що сприятиме розширенню можливостей оволодіння життєвим досвідом та задоволенню інтересів і запитів учнівської молоді,

розвитку її творчого потенціалу, нахилів і здібностей у різних сферах діяльності та спілкування.

Публікації: 1) Назарівська В.М. Соціально-педагогічні характеристики діяльності позашкільних навчальних закладів / В. М. Назарівська // Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник наукових робіт викладачів і студентів / за заг. ред. Н.П. Павлик]. – Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2013. – С.73 – 74.

2) Назарівська В.М. Вплив позашкільних навчальних закладів на творчий потенціал та професійну спрямованість учнів / В. М. Назарівська // Впровадження сучасних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітньої та вищої школи : [збірник матеріалів Всеукраїнської студентської конференції 12-13 листопада 2013 року / за заг. ред. Т. О.Дороніна]. – Кривий Ріг : Вид-во Криворізького педагогічного інституту, 2013. – С. 86 – 88.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано наукову літературу з питань діяльності позашкільних навчальних закладів. Виявлено, що позашкільний навчальний заклад – це складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів.

Він має свої особливості навчально-виховного процесу, закономірності комплексності та територіального розташування, може функціонувати у різних типах та у різних формах. Має специфічні принципи та умови функціонування.

2. Досліджено сутність соціально-педагогічної діяльності позашкільних навчальних закладів. Соціально-педагогічний зміст діяльності позашкільних навчальних закладів обумовлений тотожністю завдань роботи позашкільних навчальних закладів та соціально-педагогічної діяльності, спрямованих на розкриття творчого потенціалу особистості та її успішну соціалізацію в суспільстві. А також пов'язаний з потребою організації соціально схвалюваних форм дозвілля дітей та молоді на зменшення рівня підліткової злочинності. Ще один аспект діяльності позашкільних навчальних закладів – це розширення можливостей щодо професійного самовизначення та мотивації учня на продовження професійної освіти в обраному ним напрямку діяльності. Таким чином, можна зробити висновок, що діяльність позашкільних навчальних закладів має соціально-педагогічний характер, який відображається у формуванні соціальної

свідомості особистості, розвитку творчого потенціалу, організації змістовного дозвілля дітей та молоді, професійній орієнтації учнів.

3. Проведено емпіричне дослідження соціально-педагогічного впливу на учнів позашкільних навчальних закладів. Для дослідження соціально-педагогічного впливу позашкільних навчальних закладів на своїх учнів було взяти два критерії – особистісний (соціально-психологічний) та процесуальний (соціально-педагогічний).

За особистісним критерієм отримані результати дозволяють стверджувати, що позашкільні навчальні заклади сприяють розвитку комунікативних здібностей, встановленню соціальних зв'язків, так як 95% опитуваних знайшли нових друзів серед учасників гуртка.

Також було досліджено, що більша частина досліджуваних сама прийняла рішення займатись на тому чи іншому гуртку, що свідчить про задоволення потреб вихованців, учнів і слухачів у професійному самовизначенні і самореалізації.

Показником процесуального критерію є адаптованість позашкільної навчальної бази і навчального процесу до навчальної програми загальноосвітнього закладу та до потреб вихованців. Отримані результати дають нам причину стверджувати, що гурткові заняття не лише не заважають навчанню в школі, а й навпаки задовольняють освітньо-культурні потреби своїх учнів, які не забезпечуються іншими складовими структури освіти.

Обґрунтовано думку, що позашкільні навчальні заклади виконують завдання пошуку, розвитку та підтримки юних талантів, розвитку творчого потенціалу, стимулювання творчого самовдосконалення дітей та молоді, забезпечують потреби особистості у творчій самореалізації, виховання творчої еліти у різних галузях суспільного життя.

4. Розроблено технологію розвитку соціально-педагогічного змісту у діяльності позашкільних навчальних закладах. В ній

використанні як специфічні форми роботи, так і основні – інформаційно-масові, діяльнісно-просвітницькі, інтерактивні, наочні, оздоровчо-реабілітаційні, розважально-ігрові. Технологія включає три основні напрямки розвитку особистості, а саме діагностичний, організаційний, просвітницький, а також відповідні напрямки соціально-педагогічної роботи з нею - розвиток громадянської свідомості; формування національної свідомості та етнічної ідентифікації; формування морально-ціннісної сфери особистості та засвоєння базових соціальних норм; формування екологічної свідомості; формування правової культури; сприяння творчій самореалізації; формування здорового способу життя; профілактика асоціальної поведінки; співпраця позашкільного навчального закладу з сім'ями вихованців.

Таким чином, реалізація розробленої нами технології розвитку соціально-педагогічного змісту у діяльності позашкільних навчальних закладах передбачає комплексний вплив на різні сфери соціалізації особистості дитини з метою комплексної соціально-педагогічної підтримки формування всебічно розвиненої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексєєнко Т. Ф. Технології соціально-педагогічної роботи в територіальній громаді / Т. Ф. Алексєєнко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2004. – № 2. – С. 19–24.
2. Амонашвили Ш. А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш. А. Амонашвили. – Минск : Росна, 1990. – 172 с.
3. Арутюнян О. С. Розвиток творчої особистості в умовах позашкільного закладу / О. С. Арутюнян // Позашкільна освіта. – 2012. – № 8. – С. 5 – 7.
4. Архипова С. П. Методи та технології роботи соціального педагога / С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. – Черкаси : Янтар-Черкаси, 2008. – 456с.
5. Безпалько О. В. Зміст та напрями професійної діяльності соціального педагога в загальноосвітніх закладах / О. В. Безпалько // Проблема педагогічних технологій. – 2002. - № 2. – С. 10 – 11.
6. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі / О. В. Безпалько. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
7. Безпалько О. В. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді : дис. ... доктора пед. наук : 13. 01. 05 / Безпалько Ольга Володимирівна – Луганськ, 2006. – 537 с.
8. Берека В.Є. Соціально-педагогічні основи розвитку позашкільної освіти в Україні (1957 – 2000 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Берека Віктор Євгенович – К., 2001. – 228 с.
9. Бех І. Д. Виховання особистості: особистісно орієнтований підхід видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
10. Белецька І. Вплив організованого вільного часу на становлення особистості учня / І. Белецька, Гаміна Т. // Соціальна педагогіка : теорія і практика. – 2007. – № 3. – С. 30 – 33.

11. Белошицький О. О. Розвиток технічної творчості учнів у позашкільних закладах освіти України (20-30 рр. хх ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика трудового навчання" / О. О. Белошицький. – К., 2007. – 20 с.
12. Биковська О. В. Позашкільна освіта – це освіта, яка виховує / О. В. Биковська, М. В. Михайліченко // Позашкілля. – 2007. – № 3. – С. 26.
13. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика / Р. Х. Вайнола. - К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. – 134 с.
14. Вербицький В. В. Еколого-натуралістична освіта в Україні : історія, проблеми, перспективи / В. В. Вербицький. – К. : Аверс, 2003. – 304 с.
15. Виховна робота в закладах освіти України : зб. нормат. док. / упоряд. С. В. Кириленко, С. І. Кривонос. – К. : ІСДО, 1995. – 136 с.
16. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Лебідь, 1997. – 373 с.
17. Гусь Т.Й. Організація змістовного дозвілля у позашкільному закладі / Т.Й Гусь, Т.В. Павлова-Сисюк // Таврійський вісник. – 2011. – № 1. – С. 76 – 82.
18. Державна цільова соціальна програма розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 66. – С. 2366.
19. Дитинство в Україні : права, гарантії, захист : зб. нормат. док. – К. : Столиця. – 1998. – 248 с.
20. Жданович Ю. Змістовне дозвілля підлітків: проблеми й перспективи / Ю. Жданович // Соціальна педагогіка : теорія і практика. – 2007. – № 3. – С. 23 – 29.
21. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога / Л. М. Завацька. – К. : Слово, 2008. – 240 с.
22. Заверико Н. В. Теоретичні засади соціально-педагогічної технології роботи з підлітками / Н. В. Заверико // Науковий часопис НПУ імені М.

- П. Драгоманова : зб.наук. пр. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – № 2. –С. 80–86.
23. Зайченко М. В. Інструментарій соціального педагога / М. В. Зайченко. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
24. Зверєва І. Д. Соціальна педагогіка / Соціальна робота / І. Д. Зверєва, Л. Г. Коваль, І. Д. Хлєбїк. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
25. Зверєва І. Д. Соціальна педагогіка : теорія і технології / І. Д. Зверєва. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
26. Зверєва І. Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні : теорія і практика. / І. Д. Зверєва. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
27. Капська А. Й. Соціальна педагогіка / А. Й. Капська. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 253 с.
28. Караман О. Л. Сутність і зміст соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми в пенітенціарних закладах / О. Л. Караман // Соціальна педагогіка : теорія і практика. – 2011. – № 2. – С. 65 – 74.
29. Ковбасенко Л. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу / Л. Ковбасенко // Шкільний світ. – 2003. – № 22. С. 198 – 200.
30. Коляда Н. М. Технології соціально-педагогічної діяльності / Н. М. Коляда Умань : Вид-во Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2009. – 70 с.
31. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інструктивно-методичні матеріали до курсу педагогіка. - Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. – С. 125 – 142.
32. Концепція позакласної виховної роботи загальноосвітньої школи // Радянська школа. – 1991. – № 6. – С. 48 – 56.

33. Кречотіна Т. М. Роль позашкільної освіти у формуванні особистості школяра [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nivoo/2010_3/35.pdf
34. Левицька В.А. Творчий розвиток дітей у позашкільних художніх закладах освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/levitska-va-tvorchiy-rozvitok-ditey-u-pozashkilnih-hudozhnih-zakladah-osviti/>
35. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології / М. П. Лукашевич. - К.: ІЗМН, 1998. - 112 с.
36. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Технології соціальної роботи / М. П. Лукашевич, І. І. Мигович. — К.: МАУП, 2003. — 168 с.
37. Малько А. О. Соціальна педагогіка. / А. О. Малько. – Х. : Юнісофт, 1998. – 48 с.
38. Марінушкіна О. Є. Настільна книга соціального педагога / О. Є. Марінушкіна, І. М. Вишнева, В. В. Носенок. – Х. : Ранок, 2011. – 272 с.
39. Могилка О.П. Соціально-педагогічна діяльність у позашкільній сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://miarud.at.ua/load/socialno_pedagogichna_dijalnost_u_pozashkilnij_sf/eri/1-1-0-7
40. Моделирование социально-педагогических систем : Материалы региональной научно-практической конференции (16–17 сентября 2004 г.) / Гл. ред. А.К. Колесников ; Отв. ред. И.П. Лебедева. – Пермь : Перм. гос. пед. ун-т, 2004. – 298 с.
41. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В. А. Сластенина. – М. : Академия, 2000. – 200 с.
42. Окушко Т. К. Виховання соціальної активності підлітка в умовах позашкільного навчального закладу / Т. К. Окушко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки : збір.

наук. праць / голов. ред. Т. І. Сущенко. – Запоріжжя : Навч. книга, 2005. – С. 261 – 265.

43. Осипчук Н. Школа і позашкільний заклад – не конкуренти / Н. Осипчук // Освіта України. – 1998. – № 27. – С. 2.

44. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 270 с.

45. Педагогіка і психологія формування творчої особистості : [зб. наук. праць / наук. ред. Т. І. Сущенко]. – Запоріжжя : Навч. книг., 2005. – 423 с.

46. Поливанова О. І. Самоосвіта як удосконалення рівня професійної компетентності // О. І. Поливанова // Позашкільна освіта. – 2012. – № 4. – С. 17 – 20.

47. Положення про позашкільний навчально-виховний заклад // Освіта, – 1994. – № 51. – С. 4 – 5.

48. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів : Постанова від 6 травня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 20. – С. 97.

49. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президент України від 17.04.2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. – С. 12 – 14.

50. Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів : Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. - № 1. – С. 15 – 21.

51. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №46. – С. 393.

52. Програма розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002-2008 роки // Директор школи. – 2002. – №23-24. – С. 52 – 63 с.

53. Пустовіт Г. П. Концептуальні засади сучасної позашкільної освіти і виховання учнів / Г. П. Пустовіт // Світ виховання. – 2005. – № 1 (8). – С. 6 – 12.

54. Пустовіт Г. Позашкільні навчальні заклади – погляд у майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2011_3/pustosv.pdf
55. Пучкова О. Д. Рекомендації щодо проведення методичної роботи в позашкільних навчальних закладах Миколаївської області у 2012/2013 навчальному році : інструктивно-методичний лист / О. Д. Пучкова. – Миколаїв : ОППО, 2012. – 48 с.
56. Рассказова О. І. Професійний довідник соціального педагога / О. І. Рассказова. – К: Основа, 2009. – 208 с.
57. Слобожанський Л. Політ над прірвою, або Роздуми з приводу сучасного позашкілля / Л. Слобожанський // Позашкільна освіта. – 2012. – № 1. – С. 9 – 11.
58. Статистичні дані про позашкільні навчальні заклади України станом на 1 січня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mon.gov.ua/ua//activity/education/extracurricular-activities-and-children-rights-protection/pozashkilnaosvitaукраїни/statdan11/>
59. Сухомлинский В. А. Сердцеотдаюдетям / В. А. Сухомлинский. К. : Радянская школа, 1972. – 248 с.
60. Сущенко Т. І. Педагогічний процес у позашкільному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук : спец. 13.00.01. "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / Т. І. Сущенко. – К., 1990. – 28 с.
61. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 552 с.
62. Шамрай О. В. Допрофесійна підготовка старшокласників як складова позашкільної освіти / О. В. Шамрай // Рідна школа. – 2011. – №12. – С. 34 – 37.

63. Шаповал Р. В. Поняття, зміст і сутність позашкільної освіти України / Р. В. Шаповал // Європейські перспективи. – 2001. – №2. – С. 45 – 50.
64. Шмегнов А. С. Досугшкольниковкаксоциально-психологическая проблема / А. С. Шмегнов // Советскаяпедагогика. – 1980. – №3. – С. 43.
65. ngo_paritet.in.ua
66. Developingyoungchildren'screativity: whatcanwelearnfromresearch? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nfer.ac.uk/nfer/publications/55502/55502.pdf>
67. Formal, non-formalandinformaleducation : concepts/applicability [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.techne-dib.com.br/downloads/6.pdf>
68. John H. Holloway. Extracurricularactivities : Theparttoacademicsuccess? / John H. Holloway // EducationalLeadership. – 2000. – № 4. – С. 87 – 88.
69. TheRelevanceofSocialPedagogyinWorkingwithYoungPeopleinResidentialCare [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.cjsw.ac.uk/sites/default/files/Workshop-The-Relevance-of-Social-Pedagogy-Evelyn-\(2nd\).pdf](http://www.cjsw.ac.uk/sites/default/files/Workshop-The-Relevance-of-Social-Pedagogy-Evelyn-(2nd).pdf)
70. Theroleofextracurricularactivitiesineducation [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/40365131?uid=2&uid=4&sid=21103789201801>